

Dorota Stabrowska

Gliwice. Pl. Rzeźniczy

Informator Archeologiczny : badania 19, 163-164

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

że początkowo nie prowadzono tu robót murarskich. Datowanie ich na podstawie materiału archeologicznego przypada na schyłek XIII i I połowę XIV w. Wśród znalezisk wyróżniała się bogato ornamentowana słórzana pochwa noża i rogowy stempel do zdobienia naczyń. W warstwach tych zachowały się dolne partie drewnianych, głównie dębowych konstrukcji. Biegły one z północy na południe, w dwóch rzędach, równoległe do odsłoniętego w wykopie IX-d rzędu dębowych pali. Pierwszy rząd, składający się z białych w ziemię okrągłaków, poprzedzielanych co jakiś czas szeroką deską, znajdował się w odległości 0,60 m na wschód od tych pali. Drugi rząd, utworzony z białych w ziemię desek, przebiegał w odległości 1,80 m na wschód od rzędu pali. Pierwotnie elementy obu tych konstrukcji ustawione były przypuszczalnie pionowo, ale później, pod naciskiem podmokłego gruntu, uległy silnemu przechyleniu ku zachodowi. Najprawdopodobniej było to umocnienie nabrzeża, będące równocześnie ogrodzeniem, lub też ściany budynku o drugorzędnym charakterze. Z poziomu stropu tych dolnych warstw wykonany został wykop fundamentowy pod średnio-wieczny mur ceglany odsłonięty w wykopie X-e z 1982 r. Mur dotykał czołowo do wspomnianego rzędu pionowych desek. Narosła podczas budowy i użytkowania tego muru warstwy osadnicze, sięgające do wysokości 1,50-1,60 m, powstały od połowy XIV do połowy XV w.

W wykopie IX-f, przylegającym do północnej ściany wykopu IX-e, możliwe było przedświadczenie osadnictwa od schyłku XIII do połowy XV w. Zalegające bezpośrednio na calcu, występującym na głębokości 0,25 m poniżej poziomu morza, grube pokłady mierzwy oraz znaleziona w nich część żelaznego wędzida dowodziły, że początkowo w pobliżu znajdowały się stajnie. Występujące nieco wyżej warstwy włosa z pozostałościami wapna wskazywały z kolei na działalność garbarską. Na głębokości 0,70 m odsłonięty został fragment starannie ułożonej podłogi, zbudowanej w części z grubych desek, a w części z półokrągłych bal, położonych wypukłą stroną do góry. W granicach wykopu znalazły się też dwie balki podwalinowe północnej ściany budowli, do której ta podłoga należała. Łączyły się one ze sobą zamkiem ciasteliskim i miały od góry wycięte regularne otwory na czopy pionowych elementów konstrukcyjnych. Od strony wnętrza do tej podwaliny przystawiony był słup. Kierunki drewnianych konstrukcji ujawnionych w obu wykopach były zgodne, co mogło wskazywać, że należały do jednego zespołu. Solidne wykonanie i stosowanie rozwiniętych zasad ciasteliskich dowodziło, że mogły to być - ujawnione po raz pierwszy "in situ" - pozostałości budynku, należącego do wczesnego XIII-wiecznego zespołu zamkowego. Na głębokości 1,00 i 1,30 m znaleziono fragmenty drewnianych podłóg, świadczących, że mogły tu powstawać następne budynki. W tych wyższych warstwach gruntu dominowały odpady, pochodzące z produkcji szewskiej i garbarskiej, a nieco później także rogowniczej. Warstwy średnio-wieczne sięgały do wysokości 1,60 m.

W wykopie X-g, usytuowanym na granicy działek Zamkowa 6-a i 7, natrafiono jedynie na fragment średnio-wiecznego muru, który pozwolił skorygować przebieg, przez ten teren, kanału Kmieci. W wykopie X-h, założonym w miejscu tynej płwicy kamieniczki Zamkowa 5, uzyskano potwierdzenie wcześniejszych obserwacji, że tylna elewacja tej kamieniczki została postawiona na murze średnio-wiecznym. Podjęto ponadto badania o charakterze ratowniczym na działkach Zamkowa 25-27, leżących po wschodniej stronie tej ulicy. Oprócz zbadania odsłoniętych, ostatnio w tej części, licznych średnio-wiecznych murów /niektóre z nich korespondowały z murami znajdującymi się po zachodniej stronie tej ulicy/, wykonano niewielki wykop na działce Zamkowa 25. Wykazał on, że warstwy zachowane pomiędzy calcem i podłogą płwicy tej kamieniczki pochodziły z XV w.

Badania zakończono, traktując je jako wstępną część fazy rozpoznawczej.

GLIWICE
Pl. Rzeźniczy

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Warszawie

Badania prowadziła mgr Dorota Siabrowska. Finansował WKZ w Katowicach. Pierwszy sezon badań. Brama Raciborska-Czarna /XIV-XVIII w./.

Pracownia DNH PP PKZ O/Warszawa, wykonująca studium urbanistyczno-histeryczne murów miejskich w Gliwicach, zamówiła jako uzupełniające badania archeologiczne i architektoniczne. Wobec zachowania znacznej części murów najczęściej pytań nasuwają węzły dwóch, rozbranych na początku XIX w. bram: Bytomskiej-Białej i Raciborskiej-Czarnej.

Obecny układ miasta oraz analiza źródeł ikonograficznych i kartograficznych przesądziły o wyborze miejsca badań przy południowej krawędzi Pl. Rzeźniczego.

Założono tu dziewięć wykopów sondazowych o łącznej powierzchni 101 m². Wykopy I-II, IV-VIII wyczone były na wschodnim chodniku i jezdni w południowo-zachodniej części placu, zaś w jego południowo-wschodniej części otwarto wykop III na zakończeniu zachowanego tu jeszcze odcinka murów miejskich. Wykop IX zlokalizowano przy wschodniej ścianie kamienicy narożnej w pierzei ograniczającej od zachodu Pl. Rzeźniczy. W płwicach tej kamienicy, w trakcie prowadzonych badań architektonicznych zostały odkryte mury średnio-wieczne, które jak się wydaje są pozostałością Bramy Raciborskiej. W wykopie archeologicznym odsłonięto wschodni fundament tego muru od stopy znajdującej się około 2,30 m poniżej poziomu dzisiejszego chodnika oraz niewielki odcinek poprzecznie biegnącego, płytko posadowionego, kamiennego fundamentu.

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że fundament muru obronnego był posadowiony kilkadziesiąt centymetrów poniżej dzisiejszego poziomu gruntu. W południowo-wschodniej części placu został on całkowicie zniszczony przez późniejszą zabudowę, niwelację terenu oraz wykopy dla współczesnych instalacji.

W profilu zachodnim kilkunastometrowego sondażu otwartego na środku jezdni, odsłonięto lica dwóch fragmentów murów. Pierwszy fragment długości 4 m, rozpoczynał się w odległości około 8 m i drugi długości

3,5 m w odległości około 16 m od linii murów obronnych, na szańcu miasta. Pierwszy został wzniesiony z cegły z kamiennym fundamentem schodkowo opadającym ku północy. Można w nim wyróżnić dwie fazy - starsza - to kamienny fundament z kilkoma warstwami cegieł, na którym w późniejszym czasie zbudowano nową partię muru ceglano-ceglanego. Drugi fragment to mur starannie zbudowany z kamienia łamanego, wiązanego szprawką wapienną, który był posadowiony na warstwie luźnych kamieni. Poniżej południowo-zachodniego narożnika tego muru zalegała brunatna warstwa namulowa o miąższości około 2,80 m z dużą ilością przemieszanego materiału ceramicznego /XIV-XVII w./ Szaro-czysta, calcowa glina pod warstwą namulową zaczęła się około 5 m poniżej dotychczasowego poziomu terenu. W obecnej fazie badań wydaje się, że odsłonięte mury są pozostałością mostu, prowadzącego przez fosę oraz jego późniejszej przebudowy. Wyjaśnienie tego problemu mogą przynieść dalsze badania, które mają być podjęte w roku przyszłym.

Prace nie przyniosły dużej ilości materiałów zabytkowych, przeważają fragmenty naczyń glinianych,łamki kości zwierzęcych, szkła i metali.

Materiały zabytkowe i dokumentacja znajdują się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ O/Warszawa.

GŁOGÓWEK
woj. opolskie
Plac Karola Mierki

PP Pracownia Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział we Wrocławiu

Badania prowadził dr Jerzy Romanow / kierownik/, mgr Wojciech Chudy, mgr Andrzej Dwilewicz, mgr Jerzy Kubiśtal, mgr Romuald Piwko, mgr Jarosław Sokółowski. Finansował WKZ w Opolu.
Pierwszy sezon badań. Średniowieczny plac targowy i mury obronne.

Przeprowadzono badania archeologiczne na Placu Karola Mierki. Zgodnie z sugestią Konserwatora Zabytków Archeologicznych założono dwa wykopy.

Wykop I założono na środku placu po osi N-S w celu ustalenia charakteru nawarstwień w związku z planowaną zabudową placu. Wykop II założono w zachodniej części placu w celu uchwycenia dalszego przebiegu murów miejskich.

W wykopie I długości 48 m i szerokości 1 m odkryto 7 obiektów średniowiecznych oraz nowożytny szambo. W trzech obiektach /obiekty nr: 1, 7, 8/ znaleziono fragmenty ceramiki z XIV-XV w. W pozostałych obiektach nie znaleziono materiału zabytkowego. W obiekcie nr 3, w północnej jego części, natrafiono na bardzo liczne fragmenty polepy, prawdopodobnie związanej z paleniskiem.

W wykopie II, usytuowanym w zachodniej części placu, uchwyciono kamienne fundamenty muru obronnego. Mur posiadał szerokość 1,60 m. Wykonany był z kamienia wapiennego układanego na szprawkę wapienną. Fundament muru posiadał charakter łukowy. Ten typ fundamentu zdecydowanie był urozmaiconą rzeźbą terenu, pobrużdżoną licznymi rynkami polodowcowymi.

W przypadku zabudowy Placu Karola Mierki należy przeprowadzić szerokopłaszczyznowe badania ratownicze.

Materiały będą przekazane Konserwatorowi Zabytków Archeologicznych w Opolu.

GNIEZNO
woj. poznańskie
Stanowisko 15

patrz
wczesne średniowiecze

GRÓDEK, gm. Jabłonna Łaska
woj. śląskie
Stanowisko 1 - Grodzisko

patrz
wczesne średniowiecze

JAKUSZOWICE, gm. Kazimierza Wielka
woj. kieleckie

patrz
okres wpływów rzymskich

JANOWICZE, gm. Racławice-Palecznica
woj. kieleckie
Stanowisko 1

Wojewódzki Ośrodek
Archeologiczno-Konserwatorski
w Kielcach

Badania prowadził mgr Stanisław Kołodziejcki. Finansował WOAK w Kielcach. Szósty sezon badań. Średniowieczny zamek - obronna rezydencja Karwacjanów.

Wykopiska miały na celu dostarczenie dodatkowych informacji do szczegółowej rekonstrukcji drewnianej budowli, poprzedzającej wzniesienie muroszonego założenia obronno-mieszkalnego. Został rozpoznany